

Alejandro Palomas

El temps que ens uneix

ALEJANDRO PALOMAS
EL TEMPS
QUE ENS UNEIX

COL·LECCIÓ CLÀSSICA

TÍTOL ORIGINAL: *El tiempo que nos une*

PRIMERA EDICIÓ: GENER DEL 2019

© ALEJANDRO PALOMAS, 2018, 2011

© DE LA TRADUCCIÓ DE TANTA VIDA: RAQUEL VIDAL, 2008

© EDITORIAL PLANETA, S. A., 2016

© COLUMNA EDICIONS, LLIBRES I COMUNICACIÓ, S.A.U., 2019

AV. DIAGONAL, 662-664 - 08034 BARCELONA

FOTOCOMPOSICIÓ: TONI CLAPÉS

ISBN: 978-84-664- 978-84-664-2465-3

DIPÒSIT LEGAL: B. 28.600-2018

IMPRÈS A: BLACK PRINT

www.columnaedicions.cat

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

Índex

Pròleg de l'autor a aquesta edició	7
Arbre genealògic	9

TANTA VIDA

Agraïments.	15
Llibre primer: L'illa de l'Aire	19
Llibre segon: Ulls d'hivern.	135
Llibre tercer: Navegant juntes	235

EL CEL QUE ENS QUEDA

Llibre quart: Tornar a l'aire	349
Llibre cinquè: Llums a la ciutat.	411
Llibre sisè: Regals d'escalfor.	469
Llibre setè: La reina de cors	517
Llibre vuitè: El cel que ens queda	567

U

Bea

Dolor. L'àvia Mencía pateix al meu costat. Té el braç trencat i noranta anys. També té records, imatges, veus i noms que de vegades es confonen amb el que no ha viscut. I tendresa. I també silenci.

Dos llits. En un hi ha l'àvia, vella i desmemoriada. Quan s'aixeca perd les dents. Sovint la mare les troba a les escombraries. Llavors la Mencía la mira i somriu, tot i que no sap per què.

Dos llits. A l'altre jo, cargolant-me de dolor. Herpes zòster. Una urpada que m'arriba a la columna des del melic. Vaig anar a l'hospital convençuda que tenia una costella trencada. La doctora va riure quan em va veure l'esquena.

—No és cap costella trencada —va dir sense mirar-me—. És pitjor.

A l'oest de Menorca. Avui és 8 d'octubre.

—Què fas, Bea? —em pregunta la Mencía des del llit del costat.

—Escric, àvia.

—Per què?

—Com que per què?

—Sí, per què?

Somric. Als noranta anys es perd la vergonya i, quan desapareix la vergonya, arriben les veritats incòmodes, les faltes de tot.

—Perquè algú m'escolti.

Em mira com si fos el primer cop que em veu. Allarga la mà i, entre forats i dents, diu:

—Jo t'escolto.

Dolor. L'herpes se m'enrosca com una serp entre el pit i l'esquena, atrofiant-me algun nervi. Deixo de respirar durant uns segons i tanco els ulls. Passarà, em dic a mi mateixa, intentant mitigar la fuetada que se m'imposa al cor i la ment com una mala història d'amor.

—Ja passarà —diu la Mencía amb un sospir, tocant-se el braç trencat i parpellejant ella també de dolor.

—Ja ho sé.

Obre els ulls, allarga la mà i agafa el got d'aigua que la mare deixa a la tauleta cada mitja hora.

—No, no ho saps. Si ho sabessis de veritat, et faria la meitat de mal.

Caram, quina àvia!

—Potser tens raó.

—En tinc. Noranta anys de raó i un braç trencat —diu esclatant a riure. Després se senya.

Torno a les meves coses, però la Mencía és tossuda i està avorrida.

—Llavors?

—Llavors què.

—Doncs això. Que per què escrius si jo ja t'escolto.

—No és el mateix, àvia. No és el mateix.

S'arregla com pot els coixins i deixa anar un rot.

—Ja ho sé.

Torna el silenci. Un silenci opac trencat només pel

clic-clac de les tecles del portàtil contra aquesta albada de tardor que es filtra per la finestra. Ens va bé, el silenci. I el mar, aquest mar que s'allarga fins a l'infinit des de la finestra de l'habitació de la mare, com una catifa de llana gruixuda i blava.

—Vols una mica d'aigua?

—No, àvia, gràcies.

—Per què no?

Respiro fondo, intentant decidir si segueixo concentrada en allò que no aconsegueixo escriure o bé si tanco el portàtil i em rendeixo al capriciós bombardeig de l'artilleria lleugera de l'àvia. Quan alço els ulls, veig la figura cansada de la mare, que ens mira des de la porta.

—Ens tens abandonades, Lia —diu l'àvia fent un somriure de nena entremaliada—. No em queda aigua, he hagut d'arreglar-me els coixins tota sola i la Beatriu s'ha posat a escriure perquè vol que algú l'escolti. Ets una infermera de merda —afegeix, fent-me l'ullet.

La mare mou el cap i somriu.

—Quin llenguatge. A la teva edat!

—A la meva edat el llenguatge me'l passo pel...

—Mama!

La Mencía em mira i somriu sense dents.

—Bleda —deixa anar en veu baixa.

La mare es fa l'ofesa i es tapa la cara amb les mans.

—Bleda? Jo? Molt bé, un cop t'hagin operat i surtis de l'hospital, et drem a casa la Flàvia. Que t'aganti ella. A veure com et cuida.

La Mencía em mira amb cara de terror i comença a senyar-se de nou, aquest cop ben de pressa i sense parar.

—No, no, no... —diu una vegada i una altra, posant els ulls en blanc—. Amb la Flàvia no, amb la Flàvia no.

La mare s'acosta a la tauleta, agafa el got buit i se'n

va, deixant-nos soles. La Mencía torna a esgarrapar el silenci amb les seves veritats a mig pal.

—Tu no hauries de ser aquí.

Em giro per mirar-la.

—Què?

—Que no hauries de ser aquí.

No dic res. Passen els segons i ella hi torna.

—Si ets aquí és perquè no tens ningú que et cuidi, i això és molt trist.

Encenc un cigarret, tot i que encara no he esmorzat i malgrat que noto la seva mirada furibunda.

—Molt trist, sí —torna a dir—. Deus estar molt sola perquè a la teva edat t'hagi de cuidar la mare quan et poses malalta. Que no tenies un marit, tu?

Faig una pipada i amb tota la paciència li dic:

—Sí, àvia, però està de viatge.

Riu entre dents.

—Quina mena de marit deu ser si marxa de viatge quan estàs malalta. Com es diu?

—Artur, àvia.

—Ah, sí. L'advocat.

—Sí, l'advocat.

—No m'agraden els advocats.

—Doncs tu sí que li agrades.

—Me n'alegro per ell.

Intento aguantar-me el riure, però no puc. L'àvia em mira i ella també es vessa en un torrent de rialles cansades. Sempre ens ha estat fàcil riure juntes. Veure-la així em reconforta. Una nova fuetada de coïssor em talla en sec les ganes de riure. Ella em mira des del seu llit i tanca els ulls. Els obre al cap de pocs segons i clava la mirada a la finestra.

—La teva germana és anorèctica perquè no sap estimar —deixa anar sense solta ni volta—. A més, el seu

marit tampoc no m'agrada. Déu n'hi do quina poca vista que teniu per als homes, en aquesta família.

Silenci altre cop. Aquesta vegada és un silenci carregat i lleig, que l'àvia traça amb el seu mal humor, perduda entre records i moments desdibuixats pels anys.

—Jo la primera —diu just quan la mare torna a aparèixer amb dos gots d'aigua i un suc de taronja.

—Tu la primera? —pregunta la mare—. La primera de què?

—D'equivocar-me —escup l'àvia amb cara de fàstic.

La mare em mira amb cara de pòquer i s'asseu als peus del llit.

—Que m'he perdut res? —pregunta amb un gest cansat.

—Res, filla —diu l'àvia—. Coses nostres.

—Com que coses vostres? A veure, si comencem amb secrets, us envio a casa. Ja n'hi ha prou —diu la mare simulant un empipament que no convenç cap de les dues.

—El teu avi era un cretí, filla —diu l'àvia de sobte.

La mare no aconsegueix dissimular la seva sorpresa.

—Sí, Lia, un cretí i un faldiller. Com el teu marit. Com el marit de la Flàvia. Com tots.

La mare no diu res. Estira l'edredó del meu llit i abaixa la mirada. L'àvia es concentra en el suc de taronja i jo continc la respiració, esperant que em passi el dolor que em paralitza el costat esquerre, per poder tenir uns segons de pau.

—I una altra cosa —torna a parlar l'àvia, aquest cop adreçant-se a mi—. Tu no escrius perquè t'escoltin. Tu escrius per no haver d'escoltar-te, i això encara és més trist que ser aquí, a casa la mare, perquè no tens ningú que et cuidi. A veure quan escrius res que faci que canviï alguna cosa.

La mare i jo ens mirem en silenci. D'ençà que he arribat a aquest llit, i en fa dos dies, l'àvia no havia pronunciat ni dues frases seguides. Tot va ser trencar-se el braç i emmudir. Cap més paraula. Un parell de setmanes de mutisme carcerari, pesat, vell. Fins ara només parlava per demanar, per queixar-se, per expressar dolor, però ja no deia res. Fins aquest matí. De cop ha tornat la Mencía sencera i a preu fet, la de les veritats amb penes i treballs. No l'esperàvem.

—No em vull operar —diu de sobte—. Em fa por morir-me. I que em faci mal.

Silenci altre cop. Excessiva, la Mencía.

—Però encara em fa més por tornar a casa la Flàvia.

Flàvia

És estrany arribar a casa i sentir el silenci, saber que la mare no hi és. No hi és, em dic una vegada i una altra dins l'ascensor quan torno del despatx al migdia.

No hi són les seves passes curtes que s'arrosseguen pel parquet, ni el seu bastó oblidat a qualsevol lloc, ni aquesta olor de pell gastada que em persegueix per tota la casa. La mare no hi és, i jo sí. Curiós: ara que se n'ha anat, visc des del seu no ser-hi, emmarcada per la seva absència, perdent-me en el meu no saber estar. Vagarejo per la casa com una somnàmbula, crec que feliç, crec que lleugera. Buida, buida d'ella. Fins que torni.

—Potser no tornarà, Flàvia —diu l'Hèctor quan intento explicar-li com em sento d'ençà que la mare se n'ha anat a casa la Lia.

No li responc. Sé que és el que ell voldria. També sap el que jo vull. Que no torni.

—Encara que no crec que sigui cap solució.

Alço la mirada del plat i el veig concentrat en la pantalla del televisor. Notícies. Algun atemptat. Jo què sé.

—Solució? —pregunto una mica encongida. Les fra-

ses lapidàries de l'Hèctor de vegades anticipen una mala veritat—. Què vols dir?

L'Hèctor encén un cigarret i pren un glop de cafè sense apartar la mirada de la pantalla. Cossos plens de sang que algú tapa amb un llençol brut. Una dona plora, una altra l'abraça. Actualitat.

—Fa dues setmanes que la teva mare és a casa la teva germana i no has parat de parlar-ne ni un sol dia. Potser seria millor que tornés. Així podries seguir destrossant-la i oblidar-te que no saps viure sense ella.

L'Hèctor s'acaba el cafè d'un glop i s'aixeca. Una mica després, la porta del carrer es tanca fent un espetec i la soledat de la casa es reordena contra si mateixa. «Fill de puta», penso amb un somriure dens mentre engegó el rentaplats i apunto a la pissarra blanca penjada a la porta de la nevera un parell de coses que he de comprar. Després torno a la sala, m'assec al sofà i recolzo la cama al puf de cuir vermell. Em cou la cama sota el guix, però ja he començat a acostumar-me a aquesta picor. Beneïda picor. Quatre setmanes més i tornaré a caminar, sense guix i sense crosses. Quatre setmanes més i la mare serà altre cop a casa, potser guarida després de l'operació, i tot tornarà a ser com abans. La Lia no para de dir-me que contracti alguna noia que la cuidi durant el dia, que la mare s'ho pot permetre. Té raó. El que no sap la Lia és que no suporto haver de dormir amb ella, tenir-la a prop durant tota la nit, sentir que la seva olor m'ofega, sentir els seus roncs de vella i com es queixa, sentir-la somicar com una nena petita perquè li fa mal el braç o perquè té por. No suporto que em toqui, que em busqui. Per què he de cuidar-la jo?

Bea

La teva tia no m'estima, Bea.

Aparto la mirada del llibre que intento llegir fa una estona. La Mencía s'havia adormit.

La mare deu rentar els plats de l'esmorzar a la cuina. No la sento.

—No diguis això, àvia.

—Li faig fàstic.

—Àvia...

—Un dia vaig perdre el bastó i em va dir que n'estava farta, i que si el tornava a perdre em buscaria una residència.

Deixo el llibre a la tauleta de nit i serro les dents quan una nova fuetada de dolor em recorre tot el costat fins a la base del coll.

—Això són coses que es diuen sense pensar, àvia. No hi donis més importància.

Em mira fixament i no em diu res durant uns segons.

—També em va dir que no l'havia estimada mai, que sempre l'havia reprimida, i que es va casar amb l'Hèctor perquè sabia que jo no el suportava.

No sé què dir.

—No em canvia els bolquers, i només em neteja

l'habitació quan ha de venir la teva mare a veure'm. I m'amaga el bastó perquè no em pugui moure del llit.

Les paraules de l'àvia van dibuixant ombres d'espessor a les parets de l'habitació. Sembla que parli amb ella mateixa, com si recordés alguna història que algú li hagués explicat, escenes borroses que de sobte va recuperant i que torna a oblidar un cop evocades. No sembla que pateixi. Només narra. Una onada de dolor torna a atacar-me per l'esquena quan intento aixecar-me per anar a buscar la mare.

—Em va empènyer. No trobava el bastó i em va empenyar contra la taula. L'Hèctor la va aturar, jo no vaig saber on recolzar-me i vaig xocar contra la taula del menjador. Em vaig donar un cop al braç amb el cantell.

Ara les seves paraules són un murmuri lent i tranquil. Sento un calfred. De cop comença a donar-se cops al pit, com si intentés espantar una mosca o algun altre insecte.

—Fora, fora d'aquí —diu, clavant-se cops cada vegada més forts—. Fora d'aquí, monstres —crida, perdent la paciència.

Al cap de pocs segons la Lia apareix per la porta amb cara de son.

—Què tens, mama? Què passa?

L'àvia continua donant-se palmellades al pit. Sembla haver perdut el control.

—Aquests ratolins, que no paren de mamar. Fora! Fora, bèsties!

La mare em mira, confosa. S'acosta a l'àvia i l'abraça.

—No hi ha cap ratolí, mama. Tranquilla, tranquila...

L'àvia segueix movent les mans uns segons més, fins que finalment es deixa bressolar als braços de la mare, que ara li acarona el cap.

—Aquests ratolins... de vegades vénen i voler mamar... i jo no puc...

—Sí, mama, sí... ja s'ha acabat, ja han marxat. No tornaran, no et preocupis. Té, beu una mica d'aigua.

L'àvia beu una mica d'aigua i es recolza als coixins; sembla esgotada. Al cap de poc ronca tranquil·lament. La mare s'asseu als peus del meu llit i somriu.

—Quina pena que em fa veure-la així —diu a contracor.

—Són noranta anys, mama. Què esperaves?

La Lia s'arronsa una mica contra la llum daurada que entra per la finestra. Es passa la mà per la cara. Està cansada. Massa dies atenent l'àvia, massa hores a la mercè del seu humor canviant de nena capriciosa.

—Et convé descansar.

Em mira uns segons, com perduda.

—Sí, em penso que intentaré dormir una mica més.

Com si l'hagués sentida, la veu rasposa de l'àvia es perfila des del seu llit:

—Lia.

La mare somriu amb un gest de dedicació.

—Digue'm, mama.

—Em dones una mica d'aigua?

—Tens el got ple.

—És calenta.

—Ara mateix hi vaig.

La mare s'aixeca amb un somriure resignat i va fins a la tauleta de nit de l'àvia. Agafa el got i acarona el cap de la seva mare amb un gest distret. L'àvia alça el cap i la mira. Després es gira i m'observa atentament amb els ulls perduts.

—Tu qui ets? —diu sense reconeixement.

—Sóc la Beatriu, àvia. La teva neta.

La Mencía segueix mirant-me de fit a fit fins que sembla que encaixa la meua imatge en algun racó de la seva memòria a la deriva.

—Ai, sí, filla. Perdona —diu sacsejant el cap—. La teva àvia repapieja.

La mare em mira des de la porta i sospira. Després desapareix.

—Quina hora és? —pregunta l'àvia, mirant-me altre cop amb un gest opac.

—Dos quarts de deu.

Sospira. S'incorpora i recolza l'esquena als coixins.

—Des que es va morir l'avi, per a mi el temps no existeix —deixa anar tot d'una, com parlant amb ella mateixa—. Se'n va anar i em va trencar els minuts i les hores com qui trenca una peixera i es queda palplantat veient morir els peixos que ha cuidat durant anys. El dia que l'avi se'n va anar, vaig enterrar sota les plantes tots els rellotges de casa. Vaig parar de comptar perquè la por de viure en el descompte era massa gran per a una dona tan vella. Encara sort que us tenia a vosaltres.

Amb aquest «encara sort» sospirat en descendent, l'àvia clava les ungles al silenci del matí. A l'altre costat de la finestra, el far, el vell far que ens ha vist passar tants estius. El far.

—I el teu marit advocat per què no et truca? —deixa anar de sobte.

—Té molta feina. Ha anat a un congrés, a Holanda.

—Ah. I en dos dies no ha trobat ni cinc minuts per trucar-te?

—No.

La Mencía clava la mirada al sostre i se senya. Després somriu, sembla, submergida en el vaivé dels seus propis records.

—Vols que sortim a fer un passeig amb barca?

La miro amb cara de no haver-la sentit bé.

—Sí, filla. Al far. Com abans. Te'n recordes?

—Creus que podries? —li dic, veient l'ombra de la mare a la porta.

—Segur que arribem abans que et truqui el teu marit —em respon amb un somriure esdentegat.

Somric. De vegades l'àvia pot ser molt tremenda.

—Saps què penso? —torna a la càrrega.

La mare entra en aquest precís moment i des de la porta em fa l'ullet.

—Què? Què és el que penses, mama? —diu des del llindar, plegant els braços com una infermera indulgent.

L'àvia tanca els ulls i s'arregla els cabells grisos que la mare pentina cada matí després de canviar-li el bolquer i dutxar-la.

—Que el teu marit no t'estima —deixa anar, mirant-me—. I que aquest herpes que tens és el que ens surt a totes quan ens deixen sense haver-nos deixat del tot. O és que et creus que estic tan xaruga per no adonar-me'n?

—Àvia, sisplau —li dic, intentant tallar-la.

—Sisplau, què? Filla —comença mirant la mare—. I tu? No veus que aquesta nena pateix perquè està sola?

La mare s'asseu al llit de l'àvia i comença a fer-li un massatge als peus. La Mencía tanca els ulls i sospira. Se senya.

—Per què coi estem totes tan soles? —diu de sobte, estavellant el silenci amb la seva veu trencada.